

T? TI?P XÚC V?N HOÁ TRONG QUÁ KH? ??N KINH NGHI?M ? ??

?? H??NG T?I NÂNG CAO CH?T L??NG GIÁO D?C ??I H?C HÔM NAY ?inh V?n
??c

GS tr??ng ?H KHXH&NV, ?HQQ HN

Vi?t Nam t? cu?c ??i m?i 1986 ?ã b??c vào m?t th?i k? m?i trong l?ch s? m?t trong nh?ng n?i dung quan tr?ng ó là h?i nh?p qu?c t? ?? cùng phát tri?n. Rõ ràng là trong l?ch s? có nh?ng v?n ?? tr??c kia chúng ta r?t quan tâm thì bây gi? ?ã lùi vào h?u tr??ng nh?ng ??ng th?i c?ng nh?ng v?n ?? m?i ?ang ??t ra trong s? ?ó có r?t nhi?u khía c?nh mà chúng tôi cho r?ng v?n ?? giao l?u gi?a các n?n v?n hoá khác v?i Vi?t Nam trong quá kh? ?ã t?o ra nh?ng kinh nghi?m cho phát tri?n hôm nay trong ?i?u ki?n hoà bình và h?i nh?p là m?t trong khía c?nh quan tr?ng c?a giáo d?c.

?? xác ??nh ???c v?n ?? này c?ng c?n nh?n th?c cho rõ là nên b?t ??u t? ?âu và c?n có m?t quan ni?m nh? th? nào v? ti?p xúc v?n hoá trong giáo d?c Vi?t Nam, v? n?i dung vi?c gì? gìn b?n s?c v?n hoá dân t?c trong phát tri?n và ?ó c?ng là m?t kinh nghi?m t?t cho vi?c phát tri?n ??i h?c.

Trên th? gi?i vi?c ti?p xúc v?n hoá gi?a các n?n v?n hoá vi?c giao l?u ó là qui lu?t t?t y?u và trong quá trình ti?p xúc m?i n?n v?n hoá b?n ??a ?ã có nh?ng gì thay ??i, nh?ng gì b?t bi?n nh?ng gì là kh? bi?n và cái gì làm thành ch?t li?u c?t lõi v? v?n ?? v?n hoá, cái ch?t li?u ?y s? quy?t ??nh t? t??ng c?a m?t dân t?c và ??a h? ?i t? giai ?o?n này sang giai ?o?n khác. Trong quá kh? thì ? Vi?t Nam v?n hoá ?ã có nh?ng ti?p xúc v?i nh?ng n?n v?n hoá khác nhau trong ?ó ti?p xúc v?i v?n hoá Hán có c? t?i ngàn n?m và có nh?ng ti?p xúc di?n ra trong vài tr?m n?m và th?m chí ch? di?n ra trong vài ch?c n?m, nh?ng lâu dài hay ít ??u có ?? l?i nh?ng d?u ?n nh?t ??nh và nh?ng d?u ?n ?ó ng??i Vi?t Nam r?t d? nh?n ra trong quá trình hành x? c?a mình.

? ?ây v?n ?? quan tr?ng nh?t là s? ti?p xúc ?ó ???c ng??i Vi?t Nam th?c hi?n nh? th? nào khi ti?p xúc v?n hoá r?t ph?c t?p th?m chí còn có c? mâu thu?n, nh?ng ?i?u c?t y?u nh?t trong quá trình ?ó ng??i Vi?t Nam tôn tr?ng nh?ng giá tr? ph? quát (Universal) ??ng th?i tìm cách

n?i ??a hoá

và t?o ra nh?ng ??c thù (Particular) cho mình và vì v?y cho nên là v?n hoá Vi?t Nam trong ti?p xúc v?i qu?c t? luôn luôn có ???c m?t b?n s?c riêng, b?n s?c riêng ?ó có ???c là nh? n?i ??a hoá t? n?i l?c

S? ti?p xúc ??u tiên c?a v?n hoá Vi?t Nam ?ã di?n ra r?t dài trên m?t v?i v?n hoá Trung Hoa và ti?p xúc ?ó quan tr?ng nh?t là qua kênh nho giáo và v?n t? và v?n hoá Vi?t Nam t? th? k? XVII tr? ?i b?t ??u có nh?ng ti?p xúc v?i ph??ng Tây tr??c tiên v?i ng??i B? ?ào Nha sau ?ó v?i ng??i Hà Lan, ng??i Anh sau n?a là ng??i Pháp. Nh?ng ti?p xúc v?i ph??ng Tây c?a Vi?t

Nam ?ã di?n ra sau khi ?ã có s? chu?n b? và kinh nghi?m ngàn n?m v? s? ti?p xúc v?n hoá gi?a Vi?t và Hán.

V?i nho giáo Vi?t Nam, ng??i Vi?t ti?p xúc v?i ph??ng Tây trên t? cách là s?n có m?t v?n hoá có h? th?ng v? t? t??ng nh?ng mà nho giáo ?y ?ã ???c

n?i ??a hoá Vi?t Nam

ch? không còn là nho giáo th?c t? Trung Hoa. Trong m?t th?i gian khá dài nhi?u nhà nghiên c?u n??c ngoài ?ã ng? nh?n r?ng d??ng nh? là v?n hoá Vi?t Nam ch? là m?t nhánh c?a v?n hoá Trung Qu?c nh?ng rõ ràng ?i?u này ?ã b? th?c t? không xác nh?n. Nho giáo xu?t x? t? Trung Hoa là h? th?ng t? t??ng dày ??c ???c truy?n bá t? ??i này qua ??i khác nh? m?t h? t? t??ng chính tr? c?a phong ki?n Trung Hoa. Nho giáo ?y ?ã vào Vi?t Nam khi Vi?t Nam ?ã ??c l?p, có phong ki?n t?p quy?n và con ???ng quan tr?ng nh?t là kênh khoa c?. N?i dung c?a nho giáo Trung Hoa h? t? t??ng l?y trung quân làm tiêu chí quan tr?ng nh?t vì ??t n??c là c?a vua và th?n dân có trách nhi?m là tuân th? vua và theo vua, s?ng ch?t vì vua, trung quân là tiêu chí s? m?t. T?i sao nh? v?y ? vì n??c Trung Hoa ?ã t? cho mình là bông hoa ? gi?a, là qu?c gia ? gi?a và hoàng ?? Trung Hoa thay tr?i cai qu?n Trung Qu?c (cái n??c ? gi?a) ó: Mi?n ??t c?a l?u v?c sông Hoàng Hà và sông V? Thu? ???c M? r?ng. Tuy nhiên, Vi?t Nam ? vào m?t t? th? khác, n??c Vi?t Nam là m?t n??c nh? mà l?i luôn luôn b? xâm l?c, luôn luôn tr??c nguy c? ??ng hoá và th?c t? b? xâm l?c và b? ô h? t?i m?t ngàn n?m b?i v?y ng??i Vi?t Nam còn có t? t??ng r?t l?n n?a là t? t??ng ??c l?p, t? t??ng ti?p nh?n nho giáo, k?t n?i v?i nho giáo b?ng m?t v? th? hai là Ái qu?c, là t? t??ng yêu n??c. Trung quân ?ã ?ành r?i vì ch?p nh?n phong ki?n, nh?ng ái qu?c m?i là quan tr?ng b?i vì ??i v?i ng??i Vi?t Nam thì s?n hà c??ng v?c, s? t?n t?i dân t?c là ?i?u quan tr?ng nh?t vì v?y nho giáo khi ??n Vi?t Nam thì ?ã ??a ph??ng hóa, nh?n m?nh vào ??c tr?ng ái qu?c. Nhà vua là ??i di?n cho dân t?c, ??i di?n cho ??t n??c thì nhà vua không ch? tr? vì thiên h? mà nhà vua c?ng ph?i có t? t??ng yêu n??c vì v?y cho nên không l? là khi b? xâm l?ng hay khi b? m?t n??c thì các vua là nh?ng ng??i có trách nhi?m và có t? t??ng có hành ??ng h??ng d?n qu?n chúng ch?ng xâm l?ng. Ch? k? t? khi ??c l?p ??n nay chúng ta th?y t? vua Lê ??i Hành ??n các vua Tr?n Nhân Tông, Lê Thái T? ??n Quang Trung r?i nh?ng nhà vua v? sau nh? vua Hàm Nghi, vua Duy Tân, vua Thành Thái ??u là nh?ng nhà vua yêu n??c và có trách nhi?m h??ng d?n qu?n chúng th?c hành t? t??ng và nh?ng hành vi yêu n??c. T? t??ng ái qu?c k?t tinh t? truy?n th?ng ?ã th? hi?n trong ch? ngh?a yêu n??c hi?n ??i c?a Ch? t?ch H? Chí Minh v?i phát ngôn n?i ti?ng: “Không có gì quý h?n ??c l?p T? do” (1966). H? Chí Minh v?a là nhà lãnh ??o ??t n??c nh?ng c?ng ??ng th?i là nhà yêu n??c n?i ti?ng và có th? nói r?ng t?t c? s? nghi?p c?a H? Chí Minh là ? b?n ch? vì dân vì n??c. ó c?ng là s? th? hi?n v?n hoá Vi?t Nam t? truy?n th?ng ??n hi?n ??i.

Vi?t Nam c?ng nh? có lòng yêu n??c, làm m?i vi?c cho n??c, ?ã tr? thành có công l?n trong phong trào gi?i phóng dân t?c xoá b? ch? ?? thu?c ??a ?? trong n?a ??u th? k? XX. Vi?t Nam c?ng là n?i t?ng ki?m nghi?m mô hình kinh t? xã h?i ch? ngh?a t?p trung, k? ho?ch hóa nh?ng ch? ngh?a yêu n??c, lòng mong mu?n “dân giàu n??c m?nh”; Vi?t Nam không do d? th?c hi?n công cu?c ??i m?i khi c?n thi?t cho l?i ?ch qu?c gia và vì l?i ích dân t?c. Khía c?nh v?n hóa c?a ch? ngh?a yêu n??c nó n?m thu?c sâu trong t? t??ng c?a ng??i dân và ng??i Vi?t luôn tìm cách n?i ??a hóa các t? t??ng có ???c t? ti?p xúc v?i bên ngoài. Nó v?n là ??ng l?c c?a ngày hôm nay khi mà chúng ta phát tri?n xã h?i theo h??ng hi?n ??i hoá. N?u không có lòng yêu n??c không có lòng t? hào dân t?c không có ý th?c v? ??c l?p dân t?c thì c?ng không th? nào phát tri?n ???c kinh t?, xã h?i. Kh?u hi?u c?a chúng ta hôm nay là Vi?t

Nam ph?n ??u cho m?t xã h?i m?i "dân giàu n??c m?nh dân ch? công b?ng v?n minh"; ??y c?ng.

N?i dung c?a v?n hoá Vi?t Nam trong th?i k? m?i ?i lên t? truy?n th?ng c?ng l?ng ??ng và ???c c? th? hoá trong các ho?t ??ng và
s? m?ng c?a n?n giáo d?c Vi?t Nam trong th?i k? hi?n t?i

Giáo d?c c?a chúng ta nay có nhi?u m?c tiêu nào là ào ào nhân tài nào là ào ào ngu?n l?c nào là áp ?ng nhu c?u xã h?i,... t?t c? nh?ng ?i?u ó là nh?ng nhu c?u v?a là mong mu?n t?c là nh?ng thi?u h?t c?n bù ??p. Giáo d?c n??c ta t? nay ??n n?m 2020 và nh?ng n?m sau có nhi?u ?òi h?i c?p bách mà n?u không bình t?nh, không xu?t phát t? n?n t?ng v?n hóa Vi?t ?? tìm tri?t lý thì e r?t khó kh?n. Không có tri?t lý thì không th? hành ??ng thích h?p ???c.

Giáo d?c, bao g?m c? giáo d?c ??i h?c, nay tuy còn có nhi?u khó kh?n và nh?ng ?i?u b?t c?p nh?ng rõ ràng là giáo d?c Vi?t Nam trong m?y ch?c n?m v?a qua ã tích c?c tham gia vào s? m?nh là xoá ?ói gi?m nghèo và góp ph?n ??a n??c ta vào ng??ng c?a c?a qu?c gia thu nh?p trung bình Hi?n nay, theo chúng tôi v?n hoá truy?n th?ng c?a lòng yêu n??c c?ng ti?p t?c thúc ??y ??i h?c Vi?t Nam tham gia ti?p vào s? m?nh xoá ?ói gi?m nghèo tr??c khi ??t n??c b??c vào th?i k? phát tri?n theo h??ng hi?n ??i n?m 2020.

T?i sao l?i nói nh? v?y?

Xin có vài lý gi?i: Tho?t tiên là trong cái ti?p xúc quá kh? thì nho giáo là là y?u t? v?n hoá có kh? n?ng b?t r? r?t nhanh vào nh?ng qu?c gia có n?n v?n minh nông nghi?p ??c bi?t là nông thôn n?i mà 90% th?m chí g?n 100% ng??i dân s?ng và ho?t ??ng. N?n v?n minh ó lúc ??u r?t k? th? ??i v?i n?n v?n minh ph??ng tây, nó xa l? v?i v?n minh ph??ng tây nó xa l? t? chi ti?t ??n nguyên lý. Lúc ??u cái s? ti?p xúc gi?a v?n hoá Vi?t Nam v?i v?n hoá ph??ng Tây r?t khó kh?n và luôn b? k? th? n?a nh?ng nh? t? t??ng “Ích n??c , l?i nhà” khi?n v?n hoá Vi?t Nam ã không c?ng nh?c và ã uy?n chuy?n ?? khai thác và d?n d?n ??t ??n k?t qu? trong th? k? 20. T? ch? r?t c?ng r?n trong s? k? th? ví d? nh? phong ki?n Vi?t Nam trong th? k? XVIII, XIX xung ??t v?i v?n minh ph??ng tây và ??c bi?t là s? k? th? và s? ??i ??u v?i thiên chúa giáo nh?ng mà ng??i Vi?t Nam c?ng bình t?nh nhìn nh?n nh?ng khía c?nh coa l?i t? v?n minh ph??ng tây.

Trong n?a cu?i th? k? 19 và n?a ??u th? k? 20, Vi?t Nam kiên quy?t ch?ng l?i ách nô dịch c?a th?c dân Pháp, nh?ng nh?n di?n ???c v?n hóa Pháp trong s? ti?p xúc Pháp Vi?t. ?i?u này ã ??a t?i chuy?n bi?n v?n hoá Vi?t Nam khá m?nh m? trong c? v? khoa h?c, giáo d?c và v?n hóa. S? ti?p xúc Pháp Vi?t v??t ra ngoài t?m ki?m soát c?a ch? ngh?a th?c dân Pháp ? Vi?t Nam và nó mang l?i cho Vi?t Nam m?t lu?ng gió m?i trên r?t nhi?u ph??ng di?n mà theo ó r?t ph??ng h?i cho ch? ngh?a b?o h? th?c dân. Trong các l?nh v?c ??i s?ng mà ta g?i là tân th?i (v?n h?c ngh? thu?t giáo d?c khoa h?c) ng??i Vi?t Nam không thu?n tuý là b?t chi?c Tây mà nh?n di?n ???c nh?ng giá tr? th?t c?a v?n hoá ph??ng tây và ti?p nh?n nó m?t cách r?t t? nhiên b?ng n?i l?c và khi ã ti?p nh?n thì c?ng kiên quy?t ??i m?i. L?ch s? t? t??ng Vi?t Nam thì c?ng ã có m?y l?n ??i m?i ??u tiên là Vi?t Nam ã ch?p nh?n nho giáo coi ??y là m?t h? t? t??ng giúp cho vi?c c?ng c? phát tri?n n?n ??c l?p dân t?c v?i ch? ?? phong ki?n, sau ó v?n

hoá Vi?t Nam ?ã t?ng b??c ch?p nh?n ??i m?i khi ti?p c?n v?i v?n hoá và v?n minh ph??ng tây, m?i ?ây là s? ??i m?i t? khi n??c Vi?t Nam giành ??c l?p th?ng nh?t ?i theo xu h??ng ??c l?p, t? ch? ?? h?i nh?p, tham gia toàn c?u hoá mà v?n gi? gìn b?n s?c Vi?t Nam. T?t nhiên không ch? có Vi?t Nam mà nhi?u n??c c?ng làm nh? th? nh?ng rõ ràng là chúng ta có ý th?c v? v?n ?? ?ó chúng ta có hành ??ng v? v?n ?? ?ó chúng ta c?ng mong mu?n v?n ?? ?ó, khi ??t n??c ta ???c ??c l?p.

Qu? th?t trong ti?p xúc v?n hoá v?i n??c ngoài ? ta c?ng r?t nhi?u hi?n t??ng ph?c t?p mâu thu?n nh?ng chúng ta ph?i th?y cái gì là cái yêu c?u c? b?n, yêu c?u c? b?n ?ó là b?o t?n ???c truy?n th?ng th? hai là phát tri?n ???c trong nh?ng ?i?u ki?n m?i trong nh?ng b?i c?nh m?i và m?i l?n tái c?u trúc thì Vi?t Nam không ph?i b?t ch??c mà Vi?t Nam ph?i t? mình hoá gi?i các mâu thu?n ?? bi?n s? ti?p c?n ?ó thành n?i l?c c?a mình. Tôi l?y m?t ví d?, là nh?ng ng??i ngôn ng? h?c chúng tôi r?t hi?u r?t rõ giá tr? c?a cách ??c Hán Vi?t. Rõ ràng ti?ng Hán vào Vi?t Nam v?i m?t áp l?c vô cùng m?nh m? b?i vì cái m?nh m? ?y không ch? là áp l?c c?a m?t n?n v?n hoá l?n mà còn s?c m?nh c?a ti?ng Hán trong khu v?c còn là s?c m?nh c?a nho giáo và n?n kinh t? Hán. Riêng v? m?t nhà n??c thì chính sách ??ng hoá c?a phong ki?n ph??ng b?c ?ã gây ra bao khó kh?n cho v?n hóa Vi?t nh?ng ti?ng Hán vào Vi?t Nam ?ã không làm cho ti?ng Vi?t b? Hán hoá mà ng??c l?i ti?ng Hán ?ã ???c Vi?t hoá. H? th?ng cách ??c Hán Vi?t ?ã tr? thành m?t k?t qu? tuy?t v?i trong cu?c giao l?u v?n hoá gi?a Hán ng? và Vi?t ng?. Ngày nay chúng ta th?y tuy 65% v?n t? v?ng ti?ng Vi?t hi?n ??i, ??c bi?t nh?ng thu?t ng? khoa h?c, xã h?i, chính tr? hình thành t? v?n Hán Vi?t k? c? nh?ng l?nh v?c m?i nh?t nh? là k? thu?t s? hoá, truy?n thông, ti?p th?, công ngh? thông tin... ng??i ta s? d?ng Hán Vi?t nh? là m?t cái v?n tốt c?a ti?ng Vi?t vì nó ???c Vi?t hoá, Vi?t hoá trong phát âm Vi?t hoá trong cách s? d?ng và Vi?t hoá trong khi gia nh?p vào h? th?ng Vi?t. Tuy nhiên chúng ta th?y không ??n gi?n là vì truy?n th?ng v?n hoá Vi?t có t? lâu, khi nho giáo vào Vi?t Nam thì n??c Vi?t Nam ?ã có t? ngàn n?m tr??c ?ã có lãnh th? c??ng v?c ?? xác l?p cái n?n cho v?n hoá Vi?t có th? ti?p nh?n và có th? n?i ??a hoá ???c cái m?i. Chúng ta th?y v? m?t tôn giáo Thiên chúa giáo là m?t tôn giáo hoàn toàn mang tính ch?t ph??ng tây lúc ??u khi c?p ??n b?n b? Vi?t Nam thì b? ch?ng ??i r?t nhi?u nh?ng sau ?ó ???c m?t b? ph?n ng??i Vi?t Nam ti?p nh?n. S? hoá gi?i gi?a thiên chúa giáo v?i m?t ??t n??c phong ki?n và nho giáo qu? th?c c?c k? khó kh?n và c?c k? gian kh? nh?ng ngày nay ??t n??c Vi?t Nam có t?i kho?ng 7 tri?u bà con giáo dân s?ng ??ng hành cùng v?i T? qu?c, dân t?c Vi?t Nam hoà nh?p chung v?i c?ng ??ng Vi?t cùng t?n t?i v?i ph?t giáo và nhi?u tôn giáo khác, m?u s? chung quy ??ng là gì, m?u s? chung ?ó chính là v?n hoá Vi?t Nam và trên h?t là t? qu?c Vi?t Nam dân t?c Vi?t Nam con ng??i Vi?t Nam và nh?ng giá tr? Vi?t t? ??i nay qua ??i khác. Ng??i ta khó t??ng t??ng ???c r?ng ? m?t m?t ngôi làng trong nông thôn Vi?t Nam thì ??u này có nhà th? thiên chúa giáo ??u kia làng thì có chùa r?i có ??n th? thành hoàng và t?t c? ??u chung s?ng trong m?t mái nhà. Ph?i gian kh? ch?t l?c nh? th? nào, kinh nghi?m quá kh? ph?i th? nào, có dân t?c có am hi?u v? chính tr? am hi?u v? v?n hoá th? nào thì m?i n?i ??a hoá thành c?nh quan ??c ?áo nh? v?y. Chính vì ng??i Vi?t Nam hi?u ???c r?ng tôn giáo có nh?ng m?t tích c?c và nó có th? góp ph?n vào vi?c phát tri?n xã h?i Vi?t Nam và nó c?ng chính là c?u n?i ti?p xúc v?n hoá ?ông tây. Có th? nói r?ng s? ti?p xúc v?n hoá trong quá kh? gi?a Vi?t Nam và Hán gi?a Vi?t Nam và ph??ng Tây ?ã t?o nên hai lu?ng c? s? cho s? hình thành và ?nh h??ng r?t nhi?u ??n các phát tri?n xã h?i ??c bi?t trong l?nh v?c xã h?i và nhân v?n trong qu?ng th?i gian k? t? khi n??c Vi?t Nam giành ???c ??c l?p ??n nay và hai dòng ?ó c?ng luôn luôn t?n t?i trong m?i ?nh h??ng mà d??i ?ây chúng tôi s? phân tích ??n khía c?nh giáo d?c nh? là m?t trong nh?ng nét ph?n ?nh r?t rõ ??c tr?ng này.

[illegible]

Nh? chúng ta ?ã bi?t tr??c khi ti?p xúc v?i ph??ng Tây thì Vi?t Nam ?ã có h? ?ào t?o riêng v? m?t giáo d?c, v? c? b?n, ???c c?u trúc theo nho giáo. Có th? nói r?ng giáo d?c theo nho giáo là giáo d?c theo nguyên t?c k? c??ng và ??o ??c nh?ng mà m?c ?ích ?ào t?o nh?ng ng??i theo khoa c? và t? khoa c? ra là ?? làm quan và làm quan là ?? cai tr? gi? nguyên k? c??ng phép n??c theo l? thói phong ki?n gi? v?ng tr?t t? c?a vua. Theo ó, l?i ?ào t?o su?t c? m?t nghìn n?m

không phải? phát triển mà duy trì cái này cái kia? phong kiến? mặt nông
nghiệp. Dưới thời Ngô Việt Nam trong khi tiếp xúc với văn hoá Hán đã tìm cách
nhỏ giáo hoá mà họ chúng ta đã biết chứ? khoa cử? khi Việt Nam bắt đầu
(Nhà Lý) và các biến động là đời Lê là đời Tống mà vì sao vào thời kỳ này
cùng với là vào thời kỳ ra đời Ngô làm quan. Thế đó hình thành nên mặt nguyên
tắc đó sao?

theo nh?ng ??nh ch? mà cho ??n t?n ngày hôm nay trong n?n giáo d?c hi?n ??i c?a chúng ta
v?n ch?a thay ??i ch?a ??i m?i ???c là bao. M?i gia ?ình ??u mong con h?c ?? ?? ??t ?? thoát
nghèo, ?? có c???ng v? xã h?i (g?n v?i quy?n l?c hành chính). H?n vì th? có th? nói n?i dung
??i m?i ??i v?i giáo d?c ngày nay là làm sao gi?m tính nh? giáo truy?n th?ng qua ch? ?? thi c?
và cung cách ?ào t?o ngày nay.

Khi Việt Nam bắt đầu tiếp xúc với nền giáo dục kiểu mới của phương Tây thì tình hình có thay đổi. Sự tiếp xúc này đã ảnh hưởng đến thế giới quan như thế nào? Ông Nguyễn Ngọc giá trị truyền

th?ng c?a n?o giáo và rõ ràng trong ti?p xúc ?y ng??i Vi?t Nam c?ng ?ã ch?p nh?n s? ??i m?i, ??i m?i ngh?a là không gi? nguyên cái c? n?a mà ph?i có cách ti?p c?n m?i và ?? mà làm ???c vi?c ó ph?i có t? duy phân tích, phê phán ngh?a là ph?i có lô gich ?? khám phá b?n ch?t và các quy lu?t c?a v?n ??. Phê phán không ph?i ??ng ngoài phê phán mà ?i t? bên trong và ph?i nhìn th?y nh?ng cái khi?m khuýt c?a h? th?ng giáo d?c n?o giáo mà ph?i có cách lý gi?i m?i thì m?i gi?i quy?t ???c khó kh?n c?a l?i h?c c? t?.

Ti?p xúc giáo d?c c?a Vi?t Nam và ph??ng Tây tiêu bi?u nh?t là t? cu?i th? k? 19 khi mà n??c Pháp th?c dân b?t ??u ?ô h? Vi?t Nam và kéo dài t?i g?n 80 n?m. N?n giáo d?c m?i này mang không khí c?a châu Âu thay vì tr??c kia là l?y châu Á làm trung tâm. Nh?ng c?i cách giáo d?c tuy h??ng t?i nh?ng cái m?i nh?ng ? ?ây có ba v?n ?? là a) s? ti?p xúc t? nhiên và b) ch?p nh?n s? tham gia c?a nhà n??c t?c là chính quy?n ch? ?? th?c dân Pháp, c) t? b? Hán h?c và l?i h?c t? ch??ng. Ngoài nh?ng bi?n pháp hành chính c?a chính quy?n th?c dân nh? là m? tr??ng d?y ti?ng Pháp m? tr??ng Pháp - Vi?t r?i ch? ?ình ch? vi?c thi ch? Hán, trên th?c t? và trên lý thuy?t ch?m s? hi?n di?n c?a giáo d?c Hán h?c ? Vi?t Nam. ??u th? k? 20 chính quy?n Pháp ?ã cho xây d?ng ??i h?c ? ?ông D??ng ví d? nh? tr??ng Y n?m 1906 r?i nh?ng tr??ng sau ó t? n?m 1908 thì hình m?u giáo d?c ??i h?c c?ng ???c nhanh chóng ti?p nh?n ??ng th?i m?c tiêu ?ào t?o c?ng b?t ??u chuy?n sang ?ào t?o ngu?n l?c, ngu?n l?c này v?n là ?? ph?c v? cho ch? ?? cai tr?, duy trì ch? ?? th?c dân cho nên tuy cung cách ?ã thay ??i nh?ng m?c tiêu v?n ch?a thay ??i. Ch? ?? th?c dân Pháp ch?a bao gi? ??t m?c tiêu ?ào t?o ngu?n l?c cho thu?c ??a b?i vì n?u ?ào t?o ngu?n l?c cho thu?c ??a là ?ào t?o ra m?t h? th?ng ?? ch?ng l?i ch? ?? th?c dân c?a chính qu?c mà v?n ?? là nó mu?n ??o tào ra m?t h? th?ng nh?ng ng??i b?n ??a th?c thi nh?ng cái quan ni?m c?a ch? ?? th?c dân t?i Vi?t Nam. Nh? ?ã phân tích ? ph?n tr??c d?u ti?p xúc v?i Hán hay v?i Pháp thì v?n hoá Vi?t Nam nó có m?t nguyên t?c là tìm cái có l?i cho mình cách n?i ??a hoá theo nguyên t?c l?i ích. Vì v?y ngay t? ??u ti?p xúc v?i ph??ng Tây qua n?n giáo d?c th?c dân Pháp thì ng??i Vi?t Nam v?n t??ng k? t?u k? và ??a vào ó nh?ng t? t??ng m?i ?? mà tìm cách c?u n??c, tìm cách giành l?i ??c l?p dân t?c. Không ph?i ng?u nhiên mà t? cánh c?a c?a n?n giáo d?c ki?u ph??ng tây, giáo d?c Vi?t Nam trong th? ch? m?i?ào t?o ra m?t l?p ng??i n?m v?ng c? v?n hoá truy?n th?ng và v?n hoá hi?n ??i ?? r?i tr? thành nh?ng chi?n s? cách m?ng trung kiên c?a công cu?c gi?i phóng dân t?c ch?ng l?i ch? ?? th?c dân: Chúng ta th?y t? H? Chí Minh, Ph?m V?n ??ng, Võ Nguyên Giáp và nhi?u nhà cách m?ng tiêu bi?u khác có ?i qua h? th?ng giáo d?c Pháp - Vi?t ?ã là nh?ng ng??i ti?p th? ???c cái t? t??ng m?i v? giáo d?c nh?ng không ph?i tr? thành công c? c?a ch? ?? th?c dân mà ng??c l?i ?ã ?i tiên phong ch?ng l?i ch? ?? th?c dân, gi?i phóng dân t?c mang l?i n?n ??c l?p th?c s? cho Vi?t Nam. Mô hình giáo d?c m?i có nh?ng ??c ?i?m t?o ra ?nh h??ng sâu s?c t?i Vi?t Nam và theo chúng tôi có ba ?i?m c?n ph?i l?u ý là a)giáo d?c ph??ng Tây, tr??c h?t là ti?p c?n v?i giáo d?c Pháp. ?ã ??a ??n Vi?t Nam m?t t? duy m?i t? ch? khoa c? c?t là ?ào t?o nh?ng ng??i làm quan giúp cho h? hàng thì bây gi? t? duy m?i ?ã giúp cho các trí th?c Vi?t Nam th?y c?n xu?t phát t? th?c t? c?a n??c Vi?t Nam, th? hai tìm hi?u xem nh?ng cái gì ?ã c?n tr? các ho?t ??ng th?c ti?n tr??c h?t là t? duy sách v? kinh ?i?n c?a n?o giáo, th? ba là t? duy này giúp gì cho vi?c hình thành cái tính cách Vi?t Nam m?i, th? n?a là ??i m?i thì ??i m?i b?ng nh?ng ph??ng cách gì ? Nh?ng câu h?i tr? l?i v? ngu?n l?c ??u có th? tìm th?y trong giáo d?c ki?u m?i c?a châu Âu tuy nhiên nh?ng t? duy ó ph?i th? hi?n ? nh?ng cái k? n?ng thao tác. ?i?u quan tr?ng nh?t là n?n giáo d?c này b?t ??u gi?ng d?y ? Vi?t Nam theo nguyên t?c lôgic t?c là d?a trên phân tích, d?a trên ch?ng c? ch? không ph?i d?a trên tín ?i?u vì v?y nó g?i m? cho nh?ng ng??i h?c và c?ng ng??i d?y nh?ng trí th?c m?i v? xã h?i.

Th?c ra t? duy giáo d?c Âu châu không ph?i ??n Vi?t Nam tr?c ti?p b?ng vi?c m? tr??ng hay b?ng nh?ng chính sách giáo d?c c?a gi?i ch?c c?m quy?n Pháp mà nó ?i qua con ???ng Tân th? và s? ti?p xúc v?i s? ??i m?i ? n??c n??c láng gi?ng Trung Hoa. T? t??ng c?a m?t phong trào Tân th? cu?i th? k? 19 ??u th? k? 20 ? Trung quốc ?ã ?nh h??ng ??n Vi?t Nam và ng??i ta b?t ??u các c?i cách v?i nh?ng t? t??ng m?i nh? Phan Châu Trinh r?i L??ng V?n Can, Nguy?n Quy?n,... v?i ch? tr??ng xây d?ng tr??ng h?c ki?u m?i mà d?a trên ??i m?i t? duy thì rõ ràng th?c dân Pháp không thích. ?ông kinh ngh?a th?c ?ã b? gi?i th? (1907) vì ng??i Pháp c?ng hi?u không khí dân ch? ??n Vi?t Nam thì nó s? có tác ??ng nh? th? nào ??i v?i n?n th?ng tr? c?a th?c dân.

Tuy nhiên ph?i th?y r?ng giáo d?c lúc ?ó Pháp mu?n ?u?i giáo d?c Hán h?c ?? thi?t l?p n?n giáo d?c th?c dân c?a mình nh?ng mà ??y là trong ?i?u ki?n ch?a có ??i tr?ng. T? sau n?m 1930 tr? ?i khi mà ? Vi?t Nam có phong trào yêu n??c c?a ??ng C?ng s?n thì tình hình có thay ??i. N?n giáo d?c c?a Pháp t? ch? hoàn toàn mong mu?n thi?t l?p ch? ?? nô d?ch th?c dân thì ??n th?p k? 30 tr? ?i Pháp b?t ??u th?y r?ng không th? duy trì ch? ?? xã h?i ki?u c? có tính ch?t áp ??t vì n?u ng??i dân m?t khi ?ã hi?u ra ng??i ta s? ?i theo c?ng s?n. Vì v?y trong chính sách giáo d?c Pháp c?ng có s? n?i l?ng nh?t ??nh và ?? cho nh?ng t? t??ng giáo d?c ti?n b? vào Vi?t Nam d? dàng h?n. ?oa là tri?t lý giáo d?c mang tính dân ch? mang tính nhân quy?n và dân quy?n c?a cách m?ng Pháp n?m 1789. Không ph?i ng?u nhiên Vi?t Nam trong giai ?o?n 1930 – 1945, trong ?ó bao hàm c? giáo d?c, có s? c?i m?, s? c?i m? ?ó ch?c ch?n theo chúng tôi ngh? có ??i tr?ng. M?t s? ng??i c?ng s?n trung kiên nh?t c?a giai ?o?n này ?i ra t? n?n giáo d?c Pháp và chính h? c?ng ?ã nh?n th?c ???c m?t t?t t? khoa h?c, t? duy ph?n bi?n và óc phê phán c?a t? duy v?n hoá ph??ng Tây trong ?ó có giáo d?c Pháp. T? th?p k? 30 b?t ??u có nhi?u du h?c sinh, t?t nhiên t? con cái t?ng l?p khá gi? và c? h?c b?ng c?a chính ph? Pháp ?ã c?p cho m?t s? ng??i có th? qua Pháp h?c ???c và sau này chúng ta th?y r?ng nh?ng ng??i ?i h?c nh?ng không tr? thành quan l?i không tr? thành tay sai c?a pháp mà tr? thành nh?ng nhà nghiên c?u nh?ng nhà khoa h?c, k? tr?, nh?ng nhà trí th?c ??y tính dân t?c và khi cách m?ng thành công thì h? s?n sàng t? b? nh?ng quy?n l?i v?t ch?t và nh?ng h? danh ?? mà ?i theo cách m?ng.

Nh? v?y t? truy?n th?ng yêu n??c ?ã th?m sâu vào x??ng tu? v?n hoá Vi?t Nam và vào trí th?c Vi?t Nam. Th?c t? mà nói thì ti?p xúc giáo d?c Pháp - Vi?t ?ã m? ??u cho m?t l?p trí th?c m?i c?a dân t?c Vi?t Nam, ??c ?i?m chung c?a trí th?c ?ó là có tính dân t?c có lòng yêu n??c và m?t b? ph?n r?t l?n trong s? nh?ng ng??i trí th?c ?y ?ã ?i theo H? Chí Minh b?i vì nh?n th?y ? H? Chí Minh c?ng là ng??i ??i di?n cho lòng yêu n??c , ??i di?n cho c? m?t t?ng l?p trí th?c Vi?t Nam l?i có nhi?u ti?p xúc v?i v?n hoá qu?c t? trong ?ó có v?n hoá Pháp. H? Chí Minh là ng??i ?ã nhu?n nhuy?n khi ti?p c?n v?i v?n hoá Pháp cho nên kh? n?ng chinh ph?c c?a ng??i là r?t l?n ??i v?i trí th?c Vi?t Nam mà Ng??i ?ã tr? thành ng?n c? l?n nh?t ?? t?p h?p t? t??ng yêu n??c.

Giáo d?c Pháp - Vi?t trong th?i k? ti?p xúc có nh?ng h? qu? ngoài mong mu?n c?a các quan ch?c th?c dân và th?c dân thì ?ào t?o b? máy cai tr? không theo nho giáo mà theo hành chính pháp lu?t ki?u ph??ng Tây và ?ó c?ng chính là ??c ?i?m Vi?t Nam khi n?i ??a hoá các ti?p xúc

T? sau khi cách m?ng tháng 8 thành công thì n??c Vi?t Nam b??c vào giai ?o?n m?i và trong vòng sáu m??i n?m qua tình hình có r?t nhi?u thay ??i vi?c ti?p xúc qu?c t? t? ch? ch? ti?p xúc v?i Pháp thì sau này ti?p xúc qu?c t? Vi?t Nam ??c bi?t v? giáo d?c có nh?ng thay ??i r?t là quan tr?ng.

S? ti?p xúc qu?c t? c?a giáo d?c Vi?t Nam sau cách m?ng tháng 8 có th? t?m chia thành ba giai ?o?n nh?, giai ?o?n ??u sau n?m 1945 - 1954 ?ó là th?i k? ti?p t?c nh?ng gì mà tr??c ?ó ?ã có ??ng th?i xu?t hi?n nhân t? m?i, Tr??c ?ó là vì cu?c kháng chi?n ch?ng Pháp đi?n ra, m?t m?t cu?c kháng chi?n ch?ng th?c dân Pháp nh?ng Vi?t Nam không bài xích n??c Pháp nói chung và nhân dân Pháp mà ng??c l?i tình ?oàn k?t gi?a nh?ng ng??i Pháp chân chính ??i v?i cu?c kháng chi?n c?a Vi?t Nam c?ng ???c th? hi?n r?t rõ . Giai ?o?n này thì v?n hoá Vi?t Nam theo m?t quán tính ti?p xúc qu?c t?, nó có gi?i h?n b?i vì chúng ta b? tách bi?t, b? bao vây b?i chính quy?n Pháp vì v?y cho nên nh?ng gì còn ti?p t?c trong giáo d?c thì mang tính ch?t quán tính c?a nh?ng gì ?ã s?n có t? tr??c cách m?ng Tháng 8: Chúng ta th?y ? b?c ph? thông khung ?ào t?o v?n nh? c? v?i b?c h?c ti?u h?c, trung h?c, chuyên khoa, các tr??ng ??i h?c và d? b? ??i h?c t?n c? lên Vi?t B?c ho?c vào khu 4 gi?ng d?y n?i dung m?i nh?ng khung ?ào t?o v?n theo ki?u Pháp T? n?m 1950 tr? ?i sau chi?n th?ng r?i khai thông biên gi?i thì Vi?t Nam b?t ??u có nh?ng ti?p xúc t?ng d?n v?i các n??c dân ch? nhân dân Trung Qu?c, Liên Xô, các n??c ?ông Âu và s? ti?p xúc v?n hoá m?i này c?ng mang l?i lu?ng gió theo ki?u m?i cho giáo d?c. Nhi?m v? “t?t c? cho ti?n tuy?n, T?t c? ?? ?ánh th?ng” cho nên nh?ng giao l?u v? m?t v?n hoá giáo d?c cùng v?i giao l?u v? m?t chính tr? ??u có cùng v?i m?c tiêu là gi?i phóng dân t?c.

Riêng v? m?t giáo d?c thì Vi?t Nam có s? thay ??i khá rõ do có s? ti?p xúc qu?c t? ki?u m?i, t? n?m 1951 ?ào t?o giáo d?c ph? thông c?a Vi?t Nam b?t ??u chuy?n t? h? th?i Pháp thu?c sang h? 9 n?m r?i sau ?ó theo h? 10 n?m c?a các n??c xã h?i ch? ngh?a (mô hình Xô Vi?t) v?i vi?c h?c này chia thành h? c?p 1 c?p 2 c?p 3 , S? thay ??i này tr??c h?t là s? thay ??i v? khung ?ào t?o và n?i dung ch?ng trình. K?t qu? c?a s? ti?p xúc v?n hoá m?i c?ng th? hi?n ? b?c ??i h?c t? n?m 1951 các tr??ng ??i h?c Vi?t Nam ? vùng kháng chi?n chuy?n sang gi?ng d?y hoàn toàn b?ng ti?ng Vi?t ?ây là m?t ti?n b? l?n c?a giáo d?c và khoa h?c Vi?t Nam . Tuy nhiên cách d?y và cách h?c ? b?c ??i h?c v?n theo nguyên t?c c? ngh?a là theo ki?u Pháp, dù r?ng nh?ng n?i dung khoa h?c t? nhiên và xã h?i ?ã ???c c?i ti?n nhi?u tinh th?n n??c Vi?t Nam ?ã giành ???c ??c l?p và quy?t tâm b?o v? cái ??c l?p. ?ây là m?t th?i k? chuy?n ti?p.

Giai ?o?n th? hai t? n?m 1954 - 1975 ??t n??c Vi?t Nam t?m th?i chia thành hai mi?n, hoàn c?nh l?ch s? ??a ??n ? Vi?t Nam có hai ti?p xúc v?n hoá khác nhau, m?t bên là ti?p xúc v?n hoá gi?a mi?n b?c v?i v?n hoá các n??c dân ch? nhân dân v? sau là các n??c xã h?i ch? ngh?a còn ? mi?n nam thì có s? ti?p xúc v?n hoá v?i ph??ng Tây tr??c kia là v?n hoá Pháp sau này d?n d?n ti?p xúc v?i v?n hoá M? và c? ti?p xúc hai mi?n ??u ??a ??n nh?ng tác ??ng khác nhau. Riêng v? m?t giáo d?c, ? mi?n b?c ??c bi?t có s? chuy?n bi?n l?n k? t? sau n?m 1954 là vi?c m?t lo?t các tr??ng ??i h?c ???c thành l?p và ?ào t?o theo mô hình Xô Vi?t . Vi?t Nam ?ã gi?i ?i ?ào t?o m?t lo?t giáo viên c?ng nh? các chuyên viên k? ? Liên Xô và các n??c ?ông Âu tr? v? t?ng c??ng ngu?n l?c cho các tr??ng ??i h?c. Các tr??ng ??i h?c theo mô hình m?i có b?c h?c khác nhau ch?ng h?n nh? b?c ??i h?c sau ?ó là b?c nghiên c?u sinh và không có b?c cao h?c và ???o t?o thì theo niên ch?. Tuy ?a ngành ?a l?nh v?c nh?ng có s? chú ý nhi?u h?n ??n khoa h?c c? b?n nh? ?ó ??i h?c Vi?t Nam tr? thành nhân t? r?t quan tr?ng ???c ?ào t?o nhi?u t? th?i k? t? sau n?m 1954 - 1975 khoa h?c c? b?n Vi?t Nam nh?ng ngành toán, v?t lý, c?

h?c, hoá h?c, sinh h?c, ??a, v?t lý là nh?ng ngành mà tr??c kia chúng ta ch?a có c? s? thì gì? ?ây có hàng lo?t nh?ng ng??i d?n d?n tr? thành nh?ng chuyên gia và nh? v?y ngu?n l?c ?ã ???c t?ng c??ng m?t cách r?t c? b?n nh? ti?p xúc qu?c t?, v? ph??ng di?n k? thu?t chúng ta c?ng ?ã có nh?ng ngành nh? ch? t?o máy, m? luy?n kim, hoá ch?t, d?t, giao thông v?n t?i, xây d?ng, ngh?a là qua ti?p xúc qu?c t? Vi?t Nam xây d?ng m?t h? th?ng ??i h?c khá hoàn ch?nh ? mi?n b?c bao g?m nh?ng khoa h?c c? b?n khoa h?c công ngh? khoa h?c nông nghi?p nh?ng trong khi ?ào t?o m?nh v? c? b?n nh? v?y thì ph??ng di?n ?ng d?ng có y?u h?n nh?t là tính th?c hành và k? n?ng ?ng d?ng. Chúng ta c?ng xác l?p ???c nh?ng c??ng v? nh?t ??nh trong ?ào t?o c? b?n nh?ng v? m?t khoa h?c ?ng d?ng ??c bi?t nghiên c?u tri?n khai t? c? b?n lý thuy?t ??n th?c t? rõ ràng là v?n ch?a là m?i m?nh.

? mi?n nam thì h? ??i h?c sau 1954 c?ng ?ã ???c c?i ti?n chuy?n t? h? th?ng Pháp sang h? th?ng M? nh?t là ? b?c sau ??i h?c t?p trung vào l?nh v?c cao h?c v?i nh?ng ngành nh? nông lâm ng? v? y h?c. C? hai ti?p xúc c?a mi?n b?c và mi?n nam ??n lúc th?ng nh?t ??t n??c Vi?t Nam sau n?m 1975 ?ã b? sung cho nhau và t?o nên h? th?ng giáo d?c ?ào t?o t??ng ??i hoàn ch?nh và ?i?u quan tr?ng là nh? có ti?p xúc qu?c t? v? giáo d?c ?ã mang l?i hi?u qu? l?n trong vi?c t?o ngu?n cho Vi?t Nam và có th? nói ??y chính là c? s? cho chúng ta phát tri?n giáo d?c sau này nh?t là t? khi có công cu?c ??i m?i. ??c ?i?m ?ào t?o truy?n th?ng Pháp pha l?n truy?n th?ng Liên Xô sau ?ó hoà nh?p v?i dòng ch?y cách ?ào t?o c?a M? ?ã t?ng h?p l?i và Vi?t Nam l?i m?t l?n n?a tìm cách n?i ??a hoá nh?ng gì mà h?c t?p ???c mà ti?p nh?n ???c qua các ti?p xúc v? giáo d?c.

Vi?c chuy?n h? th?ng gi?ng d?y ??i h?c t? ti?ng Pháp thu?n tuý sang gi?ng d?y b?ng ti?ng Vi?t ? mi?n b?c t? n?m 1951 ? mi?n nam t? n?m 1961 ?ã cho th?y thành t?u ??u tiên c?a vi?c n?i ??a hoá trong ti?p xúc v?n hoá tr??c kia không ai có th? hình dung ???c ng??i ta có th? d?y ??i h?c b?ng ti?ng Vi?t cho t?t c? các ngành các ngh? nh?ng cu?i cùng nó ?ã tr? thành hi?n th?c k? sau ?ó là nh?ng n?i dung gi?ng d?y theo ph??ng châm: “ C? b?n-Vi?t Nam-Hi?n ??i” trên c? s? nh?ng cái khung khác nhau d?n d?n nó c?ng hình thành m?t cái khung c?a Vi?t Nam. Cái khung ?ó là không ph?i là mô ph?ng nh? ng??i ta ngh? mà ??u t? h?c t? nh?ng kinh nghi?m th?c t? và nh?ng kinh nghi?m , ng??i ta th?y r?ng n?i ??a hoá này phù h?p v?i th?c ti?n Vi?t Nam và cách làm c?a Vi?t Nam.

Công cu?c ??i m?i 1986 có tính cách m?ng trong s? phát tri?n c?a Vi?t Nam b?i vì nó ?ã thay ??i nh?ng quan ?i?m r?t c? b?n trong vi?c phát tri?n xã h?i ??c bi?t h??ng xã h?i t?i các phát tri?n b?n v?ng. Th?i k? này thì Vi?t Nam không còn ti?p xúc theo ki?u t?ng m?ng

nh? ? giai ?o?n tr??c mà theo kh?u hi?u Vi?t Nam s?n sàng làm b?n v?i các n??c trong c?ng ??ng th? gi?i, n?i dung là h?i nh?p kinh t? sau ?ó h?i nh?p ?a di?n h?n. Lúc này, ti?p xúc c?a n??c ta trong vòng 30 n?m qua tr? nên r?t ?a d?ng mang lai nhi?u c? h?i và k?t qu? th? hi?n ? ch? là ?ã có hàng ngàn hàng v?n ng??i ???c ?ào t?o ? các qu?c gia khác nhau c? nh?ng qu?c gia truy?n th?ng và c? qu?c gia m?i và là ngu?n l?c m?i ?? mà phát tri?n thông qua ti?p xúc giáo d?c ??ng th?i các ngu?n v?n hoá Vi?t Nam c?ng r?t ???c tích c?c gi?i thi?u giao l?u v?i th? gi?i. Vi?t Nam ?ang trong th?i k? chuy?n ??i, r?t nhi?u mô hình ? ?ây ?ã ???c th? nghi?m theo h??ng m?i trong c? giáo d?c ?ào t?o nghiên c?u khoa h?c và phát tri?n v?n hoá, lúc ??u chúng ta c?ng có nh?ng lúng túng và nh?ng do d? th?m chí sai sót nh?ng m?i l?m n?m tr? l?i

[illegible]

Các c? s? giáo d?c ??i h?c ? n??c ta t? b?c ??n nam ?óng m?t vai trò quan tr?ng trong vi?c h?i nh?p kinh t? khu v?c và qu?c t? c?n ph?i ho?t ??ng có hi?u qu? nó th? hi?n ? a) các mô hình t? ch?c phù h?p, bao g?m nh?ng tr??ng ??i h?c nghiên c?u

t?c là nh?ng tr??ng ??i h?c l?n ??u ngành m?i nh?n, các tr??ng

bách khoa là các tr??ng v? công ngh? và k? thu?t

và các tr??ng

khoa h?c xã h?i và nhân v?n

là ?ào t?o con ng??i. Các c? s? ?ào t?o này có th? là ng?n h?n và cùng v?i các tr??ng cao ??ng c?ng ??ng các ??i h?c khác thì ?ào t?o ra nhi?u lo?i bao g?m c? nh?ng ng??i có trình ?? cao và ph?i ?ào t?o ra nh?ng ng??i có trình ?? trung bình và nh?ng ng??i lao ??ng lành ngh? mà th? tr??ng lao ??ng luôn luôn tìm ki?m.

Trong khi ti?p xúc qu?c t? ??i h?c c?a chúng ta c?ng ph?i t?o ???c cân ??i gi?a các thành ph?n khác nhau nh? ?ã nói là m?t th?i gian chúng ta quá t?p trung chú tr?ng vào vi?c phát tri?n khoa h?c c? b?n coi nh? khoa h?c ?ng d?ng thì ng??c l?i ngày nay tránh nh?ng khuynh h??ng ch? ch?y theo ?ng d?ng mà coi nh? vi?c ?ào t?o khoa h?c c? b?n và ph?i ?i b?ng hai chân r?t v?ng v?a khoa h?c c? b?n v?a phát tri?n khoa h?c ?ng d?ng ??c bi?t trong l?nh v?c công ngh?, nông nghi?p và ngành m?i nh?t t?c là tin h?c Trong h? th?ng giáo d?c thì ??i h?c nghi?n c?u có m?t vai trò ch? ch?t trong vi?c ?ào t?o nh?ng chuyên gia cao c?p nh?ng nhà khoa h?c và nh?ng nhà nghi?n c?u c?n thi?t cho n?n kinh t? ???c t?o ra tri th?c m?i nh?m h? tr? cho các h? th?ng sáng t?o. Chúng tôi mu?n nói ?i?u này vì nó g?n v?i l?i ích và trách nhi?m c?a ??i h?c Qu?c gia Hà N?i trong cái s? m?ng ??i h?c Qu?c gia Hà N?i mong mu?n h??ng t?i là m?t tr??ng ??i h?c nghi?n c?u ?a ngành m?i nh?n ch?t l??ng cao và có kh? n?ng h?i nh?p qu?c t? l?n và trong mong mu?n h?i nh?p qu?c t? l?n ó thì ph?i s?m tr? thành m?t ??i h?c có tính c?nh tranh cao ??ng th?i l?i có kh? n?ng ?ào t?o, có ngu?n l?c làm th? nào tham gia s? phát tri?n ??t n??c mà th? hi?n ??ng c?p c?a mình T?t nhiên ? ?ây có vai trò c?a t? thân ??i h?c và có vai trò c?a nhà n??c trong vi?c ??u t? và nh?t là k?t h?p c? hai chi?n l??c ó.

Nhân nói v? ??i h?c ??ng c?p qu?c t?.

Ph?i nói r?ng ??i h?c trên th? gi?i thì có r?t nhi?u tr??ng mu?n h??ng t?i v? trí ??ng c?p qu?c t? và vi?c này ?ang tr? nên ph? bi?n vì ??i h?c v?i ??ng c?p qu?c t? thì c?ng là cái chu?n m?c mà b?t kì qu?c gia nào c?ng khát khao v??n t?i. Ngay c? ? M? có b?n nghìn tr??ng ??i h?c nh?ng ??i h?c mang ??ng c?p th? gi?i c?ng ch? vài ch?c tr??ng, nh?ng tr??ng n?i ti?ng nh? ??i h?c Harvard, Yale, Princeton, Columbia,... ? n??c ta vi?c mà h??ng t?i ??u t? xây d?ng tr??ng ??i h?c ??ng c?p qu?c t? c?n th?n tr?ng nh?ng c?ng ??ng th?i ph?i tích c?c h??ng t?i. ??i h?c ??ng c?p qu?c t? ??nh ngh?a c?ng có khi là ??ng ngh?a v?i khái ni?m ??i h?c tinh hoa, do v?y ng??i ta d? cho r?ng nh?ng n??c ?ang phát tri?n thì khó lòng ??t ??n b?i nh?ng n?n giáo d?c tiên ti?n có truy?n th?ng lâu ??i nh? Anh, Pháp, M?, Nh?t B?n m?i v??n t?i vì ?i?u ó không ph?i là d?. Tuy nhiên bài h?c c? th? chúng ta th?y r?ng nh?ng tr??ng ??i h?c ? Trung Qu?c, Hàn Qu?c, Singapore, Australia g?n ?ây v??n lên c?a h? r?t m?nh m? và có ?nh h??ng nh? là t?m g??ng nh? là mô hình nh? là kinh nghi?m ?? cho ??i h?c Vi?t Nam h?c t?p và h??ng t?i xây d?ng th?ng hi?u, xây d?ng ??ng c?p khu v?c, t? ??ng c?p khu v?c ti?n xa là ??ng c?p qu?c t?.

Chúng tôi cho r?ng ph?i ?i t?ng b??c có chi?n l??c và chi?n l??c này theo chúng tôi ngh? thì nên là chi?n l??c

h?u x? t? nhiên h??ng

t?c là c?ng c? n?i l?c c?a mình ?? ti?p c?n ??ng c?p th? gi?i ch? không ph?i làm PR ?? mà tr? thành ??ng c?p, có hai vi?c r?t khác nhau m?t là s? c? g?ng n?i l?c ?? v??n t?i và th? hai là t?p trung ?? làm PR nh?m xây d?ng ??ng c?p qu?c t?. Cái th? nh?t ph?i t? n?i l?c m?i ?? ra cái th? hai ch? không bao gi? cái th? hai t?o ra cái th? nh?t vì v?y cho nên mu?n cho m?t vài ??i h?c ? Vi?t Nam v??t lên d?n ??u trong s? các tr??ng cùng nhóm ? trong n??c r?i t? ó m?i mong tìm ra con ???ng phù h?p ??t ???c v? th? trong m?i t??ng quan các tr??ng ??i h?c trong khu v?c. Rõ ràng là "d?c t?c b?t ??t" t?c là mu?n c?ng v?i c?ng không xong ???c, c?ng rõ ràng không có m?t mô th?c hay m?t khuôn m?u nào cho ta có th? nhanh chóng ??t ???c v? trí b?i vì x?a nay c?ng ch?a có m?t ??nh ngh?a kh? d?ng nào v? ??i h?c ??ng c?p th? gi?i hay ??ng c?p qu?c t?. Vi?t Nam trong th?i k? hi?n nay chúng ta có tiêu chí ?? mà so sánh, tr??c kia chúng ta ch? so sánh v?i mình nh?ng bây gi? chúng ta có r?t nhi?u ?i?u ki?n ?? so sánh v?i các n??c xung quanh chúng ta Thái Lan, Malaysia, Indonesia, Trung Qu?c và có nh?ng n??c ti?n b? nhanh h?n ví d? nh? trong khu v?c chúng ta có Singapore, Chúng ta c?ng gi? các m?i quan h? v?i các ??i h?c truy?n th?ng c?a các n??c ??c, Ba Lan, Nga, Trung Qu?c và c? nh?ng ??a ch? m?i nh? Nh?t B?n, M?, ph??ng Tây,... th? hai chúng ta có ?i?u ki?n ?? c?nh tranh, tr??c kia trong th?i k? bao c?p các tr??ng ??i h?c làm nhi?m v? c?a mình theo k? ho?ch, trên giao nhi?m v? hàng n?m chúng ta th?c hi?n theo k? ho?ch còn bây gi? các tr??ng mu?n xác ??nh ???c c??ng v? c?a mình thì ph?i c?nh tranh, cu?c c?nh tranh ? trong n??c chúng ta th?c ra ã b?t ??u và ?ang tr? nên r?t quy?t li?t gi?a các tr??ng không ph?i ch? trong khu v?c công l?p mà c? trong khu v?c t? nhân và cu?c c?nh tranh ó s? làm cho cái mong mu?n c?a chúng ta có b? th?c t? h?n. C? nhìn vào bi?u ngôn (slogan) c?a các tr??ng ??i h?c chúng ta th?y r?ng tr??ng nào c?ng có h??ng ti?n lên, v??n lên giành l?y v? trí trong cu?c c?nh tranh n?i ??a và trong khi c?nh tranh n?i ??a nh? v?y tr??ng nào c?ng tìm cách ti?p c?n qu?c t? và tìm cách h?c t?p nh?ng kinh nghi?m qu?c t? áp d?ng cho mình và rõ ràng trong s? suy ngh? ó c?ng ti?p t?c n?i ??a hoá các ti?p xúc qu?c t?.

M?t tr??ng ??i h?c qu?c t? m? ? Vi?t Nam c?ng khác v?i tr??ng ??i h?c Vi?t Nam ? t?i Vi?t Nam h?c t?p kinh nghi?m qu?c t?, các nhà lãnh ??o c?a các ??i h?c c?ng luôn luôn mu?n xu?t phát t? th?c ti?n c?a mình ch? không hoàn toàn b?t ch??c nh?ng khuôn m?u và kinh nghi?m cho th?y khi nào mà b?t ch??c mà mô ph?ng là chúng ta th?t b?i còn khi nào chúng ta xu?t phát t? th?c ti?n Vi?t Nam dù khó ??n bao nhiêu thì nhi?m v? chúng ta c?ng có th? th?c hi?n ???c có th? hoàn thành ???c, ?ây không ch? kinh nghi?m ??i h?c kinh nghi?m cách m?ng Vi?t Nam c?ng v?y, t?c là khi nào ??c l?p t? ch? suy ngh? trên th?c t? c?a mình tìm ra gi?i pháp thì chúng ta luôn luôn giành ???c th?ng l?i.

Vài m??i n?m g?n ?ây thu?t ng? ??i h?c ??ng c?p th? gi?i hay ??ng c?p qu?c t? ã tr? nên quen thu?c mang ngh?a là ??i h?c tích c?c c?i thi?n ch?t l??ng, tích c?c nghiên c?u mà quan tr?ng h?n nó phát tri?n n?ng l?c c?nh tranh trong môi tr??ng giáo d?c. Giáo d?c ??i h?c n??c ta c?n l?nh h?i thích ?ng và sáng t?o ?? h?c t?p tìm cách t?i ?a t?i ?u hoá l?i ích thu ???c t? nh?ng ??u t? và tìm ki?m nh?ng mô hình m?i, phù h?p v?i th?c t?. H??ng t?i m?t ??i h?c ??ng c?p th? gi?i là mong mu?n, là khát v?ng, nh?ng m?t cách c?c ?oan có ng??i ví d? nh? Ansbach (2004) ã nói r?ng "M?i ng??i ??u mu?n có tr??ng ??i h?c ??ng c?p th? gi?i nh?ng ch?ng ai bi?t nó là cái gì và t?t th?y ??u không bi?t b?ng cách nào ?? có nó". ?ây c?ng là m?t cách nói ?? nói lên r?ng v?n ?? r?t khó kh?n và c?n ???c ti?p t?c xác ??nh, còn vi?c có tr? thành ??c quy?n ?? b??c vào ??ng c?p th? gi?i thì không ch? là v?n ?? ?u tiên trong vi?c x?p h?ng mà ng??c l?i mu?n ???c qu?c t? ghi nh?n ph?i tích c?c ph?n ??u, dù ó là

Harvard, Yale, Columbia, Oxford hay Cambridge thì c?ng không ph?i là t? mình cho mình cái ??c quy?n. T?t c? v?n ?? là k?t qu? n?i b?t ?ào t?o sinh viên ?ào t?o cao h?c k?t qu? nghiên c?u khoa h?c, k?t qu? chuy?n giao công ngh? m?i là ph?n xác ??nh.

Th?c t? Vi?t Nam hi?n nay còn ? th?i k? chuy?n ??i n?n kinh t? t? h? th?ng kinh t? bao c?p sang h? th?ng kinh t? th? tr??ng ?ang có nhi?u v?n ?? còn ph?i mò m?m, tìm ki?m, khai phá b?i vì xu?t phát c?a chúng ta còn th?p kinh nghi?m c?a n?n kinh t? th? tr??ng trong quá kh? ch?a nhi?u và th? ba quy?t tâm c?a chúng ta thì l?n nh?ng mà cách th?c làm vi?c c?a chúng ta còn nhi?u ?i?u b?t c?p.

Vi?c xây d?ng quan ni?m v? các tr??ng ??i h?c ??ng c?p ? ta c?ng có m?t b? ph?n r?t mu?n nhanh chóng ??a m?t vài ??i h?c Vi?t Nam vào b?ng x?p h?ng c?a qu?c t? và khu v?c. Khuynh h??ng t?ng c??ng n?i l?c xây d?ng ch?t l??ng và t?ng c??ng ??u t? ?? t?ng b??c d?n d?n ti?n t?i ??ng c?p chúng tôi cho là h?p lý h?n. Th?t ra không nên quan l?m ??n vi?c x?p h?ng b?i vì hai lý do a) n?u x?p h?ng b?y gi? thì các ??i h?c Vi?t Nam ch?a có h?ng nào th?t c? th?, b) nh?ng c? g?ng c?a chúng ta trong ti?n t?i x?p h?ng c?ng còn ph?i ph?n ??u r?t nhi?u ??c bi?t vi?c nâng cao ch?t l??ng ?ào t?o, ch?t l??ng nghiên c?u khoa h?c và ch?t l??ng s?n ph?m nghiên c?u

Có th? nói r?ng c?n c?nh n?m n?m, m??i n?m, hai m??i n?m t?i thì ??ng c?p ??i h?c khu v?c ??i v?i Vi?t Nam v?n r?t h?p d?n nh?ng con ???ng ?i ??n s? chuy?n ??i ?ó thì nh? th? nào b?ng cách nào thì bên trong là n?i l?c bên ngoài là ??u t? t? nhà n??c và các ngu?n tìm ki?m. C?ng c?n ph?i có l? trình, có nh?ng b??c ?i thích h?p ?? chuy?n ??i chính mình t? nh?ng tr??ng ??i h?c ch?a có danh ??n có danh, t? danh ít ??n danh nhi?u, t? có danh trong n??c ??n có danh trong khu v?c, t? danh trong khu v?c ??n danh qu?c t?.

? ?ây có v?n ?? vai trò c?a nhà n??c . ??i h?c d?u sao c?ng là công vi?c giáo d?c mang tính phi l?i nhu?n. Nhà n??c c?ng ph?i lo r?t nhi?u chuy?n và chính ph? tìm cách ??u t? ?? nâng c?p các tr??ng ??i h?c có ti?m n?ng d?n d?n v??t tr?i. Th? ??n, khuy?n khích m?t s? c? s? giáo d?c hi?n t?i t?o ra nh?ng tr??ng ??i h?c m?i v?i di?n m?o m?i có ch?t l??ng m?i và th? ba là n?u v??n t?i nh?ng tr??ng ??i h?c có ??ng c?p mà nhà n??c không ??u t? thì ch?c ch?n không th? có.

? c?p ?? ??i h?c thì ph?i suy ngh? t?i sao c?n ph?i có tr??ng ??i h?c ??ng c?p? T?m nhìn ??i v?i tr??ng ??i h?c này là gì và nhà n??c ta có th? ?ng h? cho bao nhiêu tr??ng trong s? hàng tr?m s? ??i h?c ?ó v??n t?i ??ng c?p cao? Chi?n l??c nào là t?t nh?t trong hoàn c?nh trong th?c t? hi?n t?i? Trong nghiên c?u khoa h?c không ch? là công b? k?t qu? công trình nghiên c?u khoa h?c, không ch? là nâng cao ch?t l??ng ?ào t?o g?n v?i nghiên c?u, m?t công vi?c r?t l?n n?a là công vi?c

qu?n tr? ??i h?c

. Qu?n tr? ??i h?c là m?t công vi?c r?t m?i ? Vi?t Nam b?i vì tr??c kia ??i h?c n?m trong h? th?ng công l?p hoàn toàn và do nhà n??c, do các b? ch? qu?n quy?t ??nh và qu?n tr? ?ó mang tính ch?t hành chính hoá còn gi? ?ây n?u ?? phát tri?n n?ng l?c và phát tri?n c?nh tranh thì rõ ràng vi?c qu?n tr? ?ó xu?t hi?n trong nh?ng tình hình m?i là ph?i có tính t? ch?, h? th?ng ?i?u hành phù h?p và có quy?n t? quy?t nh?ng ??ng th?i v?n n?m trong khuôn kh? ?i?u hành c?a c?a pháp lu?t. Qu?n tr? ??i h?c rõ ràng mu?n ??i m?i thì kinh nghi?m c?ng là ph?i n?i ??a hoá

các ti?p xúc qu?c t?c, b?i vì ??i h?c qu?c t? có khác v?i ta (ch?ng h?n nh? tính t? ch? tính t? qu?n c?a các ??i h?c và m?i liên h? gi?a nó và s? qu?n lý nhà n??c c?ng khác ? ta) ch? này ph?i suy ngh? ph?i tìm cách làm th? nào ?? qu?n tr? là ?? phát tri?n qu?n tr? là ?? t?ng c??ng tính h? th?ng ?? t?ng c??ng tính n?ng ??ng và t?o ra ??ng l?c cho các ho?t ??ng.

Nói tóm l?i, thi?t ngh? không có m?t công th?c chung nào hay m?t thu?c th?n k? nào ?? mà t?o ra nh?ng tr??ng ??i h?c ??ng c?p cao mà v?n ?? ?i?u ki?n c?a m?i qu?c gia ?i?u ki?n c?a m?i vùng mi?n ?i?u ki?n c?a t?ng ??n v? s? k?t h?p gi?a truy?n th?ng và hi?n ??i cho th?y r?ng rõ ràng ph?i tìm m?t h??ng ?i c? th? m?t l?i ?i riêng cho t?ng ??n v? ??ng th?i h?c t?p kinh nghi?m th? gi?i trong ti?p c?n. Chung quy là ??i h?c c?a chúng ta ví d? nh? ??i h?c Qu?c gia Hà N?i làm th? nào ?? t?p trung ???c ngu?n l?c l?n nh?ng chuyên gia gi?i, nh?ng nhân tài r?i ph?i ?a d?ng hóa ngu?n l?c và cách th?c qu?n tr? ph?i linh ho?t ph?i ti?p c?n theo nh?ng con ???ng ?ã t? ch?n ???c t? quá trình n?i ??a hoá kinh nghi?m qu?c t?. Trên th?c t? Vi?t Nam m?i phát tri?n trên mô hình ??i h?c ng?n h?n, t?m nhìn trung h?n, dài h?n còn h?n ch?. ??i h?c ??ng c?p qu?c t? hay là ??i h?c ch?t l??ng cao ??i h?c nghiên c?u ??u là nh?ng h??ng ?i nh?ng trong th?c t? thì có nh?ng tr??ng thì l?y nghiên c?u làm tr?ng tâm có nh?ng tr??ng l?y công ngh? làm tr?ng tâm có nh?ng n?i l?y ?ào t?o ngu?n l?c làm tr?ng tâm. Tr??ng Khoa h?c xã h?i và nhân v?n ph?i t?p trung vào ngu?n l?c tinh th?n xã h?i g?n v?i vi?c nhà tr??ng tham gia gi?i quy?t nh?ng v?n ?? xã h?i, phát tri?n b?n v?ng. C?n nhìn nh?n v?n ?? này trong b?i c?nh r?t c? th? là ph?i th?y ???c t?m quan tr?ng và ý th?c phát tri?n trong ó trung tâm nhà tr??ng v?n là th?y và trò. Làm th? nào ?? nâng cao ch?t l??ng c?a ng??i th?y thông qua ?ào t?o nghiên c?u khoa h?c làm th? nào ?? ?ào t?o ???c h?c trò thông qua nh?ng ho?t ??ng th?c ti?n trong vi?c ti?p th? ki?n th?c g?n nó v?i xã h?i ?? sinh viên ra ??i có th? nhanh chóng hoà nh?p v?i xã h?i ?? làm ???c nh?ng vi?c xã h?i mong mu?n và nh?ng ngu?n l?c xã h?i mong ??t t?.

V?n ?? chúng ta không nên ch? d?ng l?i ? c?m t?

??ng c?p qu?c t?

mà chúng ta ph?i hành ??ng xu?t phát t? th?c t?, không ph?i ch? thu?n tuý ch?y theo nh?ng ho?t ??ng PR mà ph?i làm th? nào ?? "h?u x? t? nhiên h??ng" qua nâng cao ch?t l??ng t?ng b??c ?? ?i t?i. Làm th? nào tìm ki?m ???c ngu?n l?c d?i dào và qu?n tr? t?t nó. Ph?i ph?i h?p nhân t? c?a s? thành công và có ???c khuôn kh? c?a s? qu?n tr? t?t, không b? gi?i h?n b?i nh?ng khó kh?n tr??c m?t, t?m th?i ?? tìm ???c cách ?i thích h?p cho mình Thi?t ngh? ó v?n là con ???ng t?t nh?t ?? m? r?ng ???c phát tri?n ?ào t?o và nâng c?p ch?t l??ng nh?m tham gia vào s? phát tri?n kinh t? xã h?i trong ?i?u ki?n m?i b?i vì ??i h?c c?a ta ph?i tham gia vào phát tri?n kinh t? xã h?i và trong vòng 10 n?m t?i các tr??ng ??i h?c Vi?t Nam v?n ph?i tham gia vào công cu?c xoá ?ói gi?m nghèo phát tri?n b?n v?ng xã h?i tr??c khi ?i t?i m?c tiêu cao h?n.

?inh V?n ??c